

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

บทที่ 2 การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

4 คาบ

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้าง
การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวลึก
ขั้นตอนการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
การวิเคราะห์ผลการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
สรุป
คำถามท้ายบท
เอกสารอ้างอิง

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเปรียบเทียบ การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้างและแนวลึกได้
2. เพื่อให้ นักศึกษาลำดับขั้นตอนของการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้
3. เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจแนวทางการวิเคราะห์ผลการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
4. เพื่อให้ นักศึกษาเข้าเรียนตรงต่อเวลา

วิธีสอนและกิจกรรม

1. ในช่วงไม่เกิน 15 นาทีแรกของการเรียนการสอน ผู้สอนจะขานชื่อนักศึกษาที่เข้าเรียนตรงต่อเวลา และทำการบันทึกไว้ในสมุดบันทึกเพื่อวัดและประเมินผลเป็นคะแนนจิตพิสัยต่อไป
2. ผู้สอนบรรยายประกอบสื่อการสอนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ Power Point งานสำรวจสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และตำรา 9 วัด 9 อุโบสถพื้นถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์
3. ผู้สอนพานักศึกษาไปค้นคว้าการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากหนังสือ ตำรารวสารในหอสมุดของมหาวิทยาลัย หรือทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้เห็นแนวทางการศึกษา ผลการศึกษา โดยให้ศึกษา 1 คนต่อ 1 เล่ม

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารคำสอนรายวิชา งานสำรวจสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และตำรา 9 วัด 9 อุโบสถ
พื้นถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์
2. สื่อการสอน Power Point
3. สมาร์ทโฟน หรือคอมพิวเตอร์
4. หนังสือ ตำรา วารสารที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในหอสมุดของมหาวิทยาลัย

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผล

1. สังเกตพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา

การประเมินผล

การประเมินผลเป็นคะแนนดิบเพื่อนำมารวมเป็นคะแนนระหว่างภาค ดังนี้

1. การเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา

ในการเข้าเรียนตรงต่อเวลา จาก 15 ครั้ง หากเข้าตรงต่อเวลา 10 ครั้ง ได้ 10 คะแนน
(สัดส่วนคะแนนที่ให้เทียบจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน)

บทที่ 2

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของบรรพชนแต่ละถิ่นฐานในการที่จะบริหาร วางแผน จัดการ แก้ไข และพัฒนาจนได้แบบแผนของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สื่อความหมายรวมให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังสื่อสะท้อนอัตลักษณ์ให้คนภายนอกชุมชนได้เข้าใจรูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของแต่ละถิ่นที่ จึงกล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นเสมือนเครื่องมือสื่อสารที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน และในทางมานุษยวิทยายังถือเป็นคติชนอย่างหนึ่งที่มีลักษณะทางกายภาพที่ชนรุ่นหลังสามารถศึกษา ค้นคว้า วิจัย แสวงหาทางคำตอบที่อยู่ในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเหล่านั้นเพื่อทำความเข้าใจในประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาของบรรพชนที่ส่งผลต่อการก่อรูปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลาได้ เนื้อหาในบทนี้จะแสดงการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทั้งในแนวกว้าง และในแนวลึกเพื่อเป็นแนวทางในการสำรวจสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นต่อไป

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้าง

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นกระบวนการทำให้ได้บทเรียนและความรู้ความเข้าใจถึงสภาพของสังคมได้ชัดเจนขึ้น ดังเหตุผลของวิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2544 : 11) ที่กล่าวว่าเพราะรูปทรงของอาคารสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่แฝงอยู่ในรูปทรงและแผนผังของอาคาร รูปทรงของเรือนพื้นถิ่นของชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่มักมีรูปร่าง ขนาด วัสดุและระเบียบวิธีการก่อสร้างเหมือนกันในแต่ละท้องถิ่น เพราะไม่ได้เป็นงานที่ออกแบบมีลักษณะเฉพาะตัวของสถาปนิก หากแต่เป็นงานออกแบบที่เป็นลักษณะรวมของสังคม (Communal Architecture)

สถาปัตยกรรมจึงเป็นผลผลิตสุดท้ายทางกระบวนการทางวัฒนธรรม ไม่ควรพิจารณางานสถาปัตยกรรมในแง่รูปกายภาพที่เป็นผลผลิตสุดท้ายแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องศึกษาถึงกระบวนการก่อรูปตั้งแต่ต้นลงมาจนถึงรูปแบบสุดท้ายที่ปรากฏขึ้น ซึ่งเป็นการพิจารณางานสถาปัตยกรรมในลักษณะของกระบวนการทางวัฒนธรรมนั่นเอง (อนุวิทย์ เจริญศุกกุล. 2528 : 45-47) ในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้มีนักวิชาการหลายคนได้เสนอแนวทาง ประเด็นหรือปัจจัยในการศึกษา ดังเช่น แผนภาพตัวแบบการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นการศึกษาใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าด้านเอกสาร การสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ แต่ข้อมูลส่วนสำคัญจะต้องมีการบันทึกในเชิงรูปเรขาคณิต (Graphic) และภาพถ่ายอย่างจริงจัง เช่น ผังบริเวณ แผนผังกระบวนการทางพิธีกรรมต่าง ๆ แบบโครงสร้างและส่วนละเอียด ตลอดจนถึงรูปแบบ (รูปทรง

และที่ว่าง) ทางสถาปัตยกรรมที่จะต้องนำมาจัดระเบียบ วิเคราะห์ ตีความแล้วคัดเลือกข้อมูล เหล่านั้นเสนอกลับออกมาเป็นผลสรุปของการศึกษา ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แผนภาพตัวแบบการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหา
1.การตั้งถิ่นฐานของชุมชน	1.1 ประวัติชุมชน	-ปริมปราคติ -การอพยพ -สังคมชุมชน
	1.2 ภูมิศาสตร์-เศรษฐกิจ	-ภูมิประเทศ -ภูมิอากาศ -อาชีพ
	1.3 ระดับชุมชน	-หน่วยการตั้งถิ่นฐาน -หมู่บ้าน -ชุมชนตลาด ฯลฯ
2.กระบวนการสร้างรูปทางวัฒนธรรม	2.1 คติความเชื่อ	-คติและพิธีกรรมการตั้งถิ่นฐาน -คติและพิธีกรรมการปลูกบ้านสร้างเรือน -คติการจัดและการใช้เนื้อที่
	2.2 การสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	-การตั้งศาลและศาสนสถาน -การจัดสภาพแวดล้อมตามองค์ประกอบครัวเรือน (อาทิเช่น ยุงข้าว บ่อน้ำ สวน และสวนครัว ฯลฯ) -แบบโครงสร้างผังชุมชนและการเจริญเติบโต
	2.3 ความหมายของรูปและแบบสถาปัตยกรรม	-สัญลักษณ์และความหมายของรูปแบบ -สัญลักษณ์และความหมายขององค์ประกอบ -ความเข้าใจและการใช้ที่ว่างของหน่วยครัวเรือน ชุมชน
3.รูปแบบและคุณค่าทางสถาปัตยกรรม	3.1 ประเภทของเรือนและองค์ประกอบ	-เรือนชนบท (เรือนเครื่องผูก) -เรือนไม้ -เรือนไทย (เรือนไทยภาคกลาง เรือนกาแล ฯลฯ)
	3.2 การออกแบบ	-แบบแผนตามแบบประเพณี -การสนองอารมณ์ และการยึดถือรูปสัญลักษณ์ -การจัดแผนผังตามความจำเป็นด้านกายภาพ
	3.3 การก่อสร้าง	-องค์กรและประเพณีทางการช่าง เครื่องมือ และประเภทของวัสดุก่อสร้าง -แบบโครงสร้าง กระบวนการและเทคนิคการก่อสร้าง

ที่มา : อนุวิทย์ เจริญศุกกุล (2528 : 45-47)

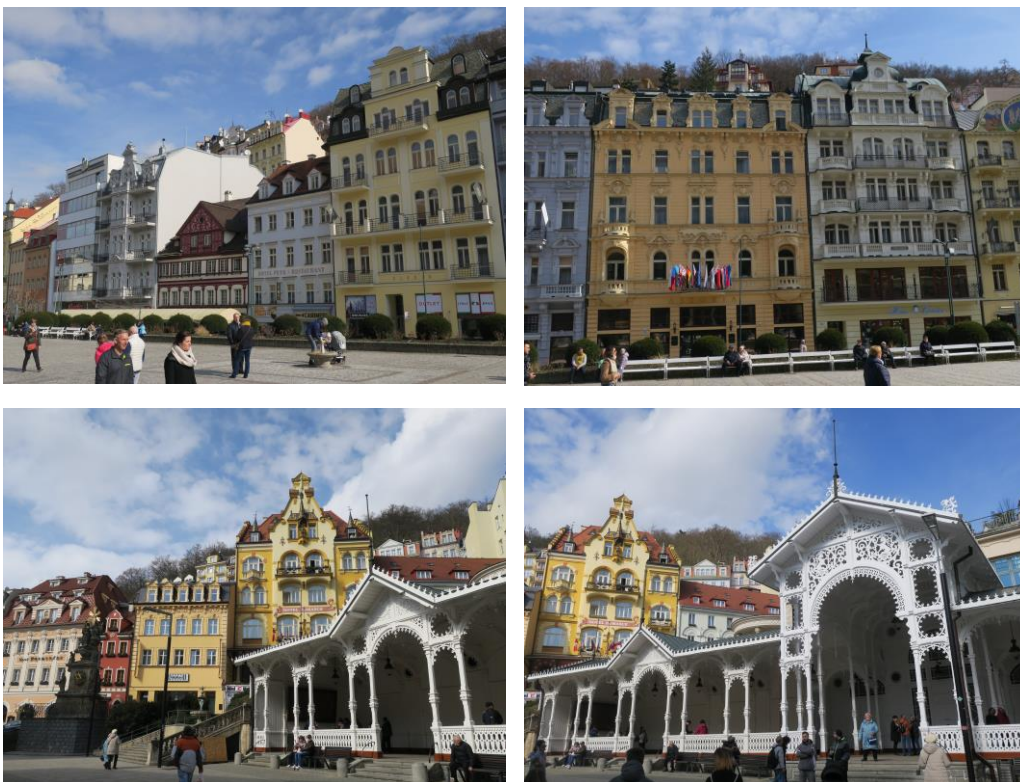
อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3) กล่าวว่าการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในแหล่งที่ตั้งใดก็ตาม จำเป็นต้องศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์วัฒนธรรมไปพร้อมกันด้วย กล่าวคือ ควรศึกษาย้อนหลังไปยังที่มาของกลุ่มชนที่ทำการศึกษารายละเอียดของเรือนพื้นถิ่นโดยพิจารณาทิศทางและองค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน เส้นทางคมนาคม สภาพภูมิประเทศ สังคมวัฒนธรรมเป็นสำคัญ และสรุปประเด็นที่ต้องศึกษาดังนี้

- 1) ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน
- 2) ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม
- 3) การวางผังชุมชนและนิเวศวิทยาของพื้นที่
- 4) ภูมิอากาศวิทยา
- 5) ศาสนาและความเชื่อ
- 6) เศรษฐกิจชุมชน
- 7) สถาปัตยกรรมและการก่อสร้าง

วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2554) อธิบายการค้นคว้าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นด้วยระบบวิธีการศึกษาที่เป็นระบบ และเป็นขั้นตอนเป็นวิธีการศึกษาที่มีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาค้นคว้าให้เห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งคุณค่านั้นย่อมมีหลายแง่หลายความหมาย เช่น คุณค่าในเชิงออกแบบของสถาปัตยกรรมโดยตรง คุณค่าในฐานะเป็นรูปแบบเฉพาะทางวัฒนธรรมประเภทที่พักอาศัยของกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่น คุณค่าในฐานะที่เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ของภูมิภาค คุณค่าในฐานะสะท้อนฐานะของชุมชน ฯลฯ เป็นต้น นอกจากความมุ่งหมายในการศึกษาในเชิงคุณค่าแล้ว ยังมีความมุ่งหมายอื่นนอกเหนือไปอีก เช่น ศึกษาเพื่อเห็นกระบวนการวิวัฒนาการของอาคารพื้นถิ่น ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับมาประยุกต์ใช้กับสมัยปัจจุบัน ศึกษาหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรูปทรงเชิงชาติพันธุ์วิทยา ศึกษาถึงความเชื่อที่ผูกพันกับรูปทรงอาคาร ศึกษาเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ฯลฯ วิธีการศึกษาสถาปัตยกรรมท้องถิ่นนั้นเป็นการศึกษาจากอาคารที่มีอยู่จริงจึงไม่ค่อยจำเป็นที่จะต้องตั้งสมมติฐานขึ้น แต่ต้องเป็นการศึกษาจากข้อมูลที่ได้มาและที่มีด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ จึงจะพบคำตอบ ในชั้นหลังคำตอบที่จะได้มานั้นย่อมขึ้นอยู่กับวิธีที่จะใช้สอบสวนตรวจสอบข้อมูลโดยคล้อยตามแนวทางของจุดประสงค์ ของการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้ตั้งเป็นความมุ่งหมายเอาไว้แต่แรก และเป็นได้ทั้งการศึกษาเฉพาะกรณี และการค้นคว้าจะศึกษาในเชิงปริมาณเพื่อแสวงหารูปแบบเฉพาะถิ่น และการค้นคว้าจะศึกษาในแนวลึกหรือแนวกว้างนั้นขึ้นอยู่กับความมุ่งประสงค์ของการศึกษา

วิธีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้างนั้นวิธีการของ R.W. Brun Skill เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับใช้ศึกษา จากหนังสือ Vernacular Architecture ที่เขียนขึ้นนั้นพอสรุปแนวทางศึกษาเป็นหัวข้อหลักได้ดังนี้

- 1) การแบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่
 - 1.1) อาคารประเภทที่พักอาศัย (Domestic Architecture)
 - 1.2) อาคารสำหรับประกอบการทางเกษตรกรรม (Architecture of Agriculture) ได้แก่ คอกสัตว์ ยุ้งข้าว โรงเกียน โรงนา (Farm Building) ฯลฯ
 - 1.3) อาคารสำหรับประกอบการอุตสาหกรรมของชาวบ้าน (Industrial Vernacular) เช่น โรงสีข้าว โรงกั้นลม โรงงานปั่นหม้อ โรงงานช่างเหล็ก อาคารพื้นถิ่นในเมือง และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กของชาวบ้าน (Vernacular and Minor Industrial Building) ฯลฯ
 - 2) การศึกษาสำรวจท้องที่ที่ตั้งของอากาศพื้นถิ่น (Vernacular Zone) ได้แก่ การศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพดินฟ้าอากาศ สภาพทางธรณีวิทยา ฯลฯ เนื่องจากมีผลต่องานสถาปัตยกรรม ทั้งรูปแบบ โครงสร้างและวัสดุก่อสร้าง
- ดงภาพที่ 2.1 เป็นอาคารในเมืองคาร์โลวี วารี (Karlovy vary) ประเทศสาธารณรัฐเช็ก ในทวีปยุโรปที่มีตั้งบนเนินเขา มีสภาพอากาศหนาวเย็น เปรียบเทียบกับภาพที่ 2.2 หองแถวไม้ อำเภอยะราช จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีสภาพอากาศร้อนชื้น

ภาพที่ 2.1 อาคารในเมืองคาร์โลวี วารี ประเทศสาธารณรัฐเช็ก

ภาพที่ 2.2 ห้องแถวไม้ตลาดห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

3) การศึกษาในรายละเอียดของส่วนประกอบอาคารจากวัสดุและวิธีการก่อสร้างโดยการแยกส่วนประกอบอาคาร ได้แก่

- 3.1) ผนัง วัสดุและวิธีการก่อสร้าง (Walling : Construction and Material)
- 3.2) หลังคา รูปทรง วัสดุและวิธีการก่อสร้าง (Roofing : Shape, Construction and Material)
- 3.3) แพลนและรูปตัด (Plan and Section) ตลอดถึงบันได ประตูและหน้าต่าง
- 3.4) รายละเอียด (Architectural Detail)

ในวิธีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้าง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 วิธีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้างของ R.W. Brun Skill

รายการ	อาคารประเภทที่พักอาศัย (Domestic Architecture)	ตัวอย่าง
การแบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	-อาคารสำหรับประกอบการทางเกษตรกรรม (Architecture of Agriculture)	คอกสัตว์ ยุ้งข้าว โรง เกวียน โรงนา (Farm Building) ฯลฯ
	-อาคารสำหรับประกอบการอุตสาหกรรมของ ชาวบ้าน (Industrial Vernacular) Industrial Building -อาคารในเมืองและโรงงานอุตสาหกรรมขนาด เล็กของชาวบ้าน (Vernacular and Minor)	โรงสีข้าว โรงกังหันลม โรงงานปั่น หม้อ โรงงานช่างเหล็ก

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รายการ	อาคารประเภทที่พักอาศัย (Domestic Architecture)	ตัวอย่าง
การศึกษาสำรวจ ท้องที่ที่ตั้งของ อาคารพื้นถิ่น (Vernacular Zone)	-สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ -สภาพดินฟ้าอากาศ -สภาพทางธรณีวิทยา ฯลฯ	-
การศึกษาใน รายละเอียดของ ส่วนประกอบอาคาร	-ผนัง วัสดุและวิธีการก่อสร้าง (Walling : Construction and Material)	-
จากวัสดุและวิธีการ ก่อสร้างโดยการแยก ส่วนประกอบอาคาร	หลังคา รูปร่าง วัสดุและวิธีการก่อสร้าง (Roofing : Shape, Construction and Material)	-
	-แปลนและรูปตัด (Plan and Section) -บันได ประตูและหน้าต่าง	-
	-รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม (Architectural Detail)	-

ที่มา : วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2554)

จากการทบทวนแนวทาง แบบแผนและปัจจัยการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนว
กว้าง พอสรุปได้ว่าต้องศึกษาบริบทแวดล้อมสถาปัตยกรรมทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้าน
สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่นฐาน
ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ การวางผังของชุมชน
รายละเอียดของส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมทั้งจากวัสดุและวิธีการก่อสร้างโดยการแยกตาม
ส่วนประกอบอาคาร ลักษณะของรูปแบบอาคารโดยการสำรวจ โดยมีความมุ่งหมายในการศึกษา
ในเชิงคุณค่าการออกแบบของสถาปัตยกรรมโดยตรง ยังมีความมุ่งหมายอื่นนอกเหนือไปอีก เช่น
ศึกษาเพื่อแสดงวิวัฒนาการของอาคารพื้นถิ่น ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสมัย
ปัจจุบัน ศึกษาหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรูปทรงเชิงชาติพันธุ์วิทยา ศึกษาถึงความเชื่อที่
ผูกพันกับรูปทรงอาคาร หรือศึกษาเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวลึก

จากการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้าง ดังหัวข้อที่ R.W. Brun Skill แบ่งไว้นี้ สามารถนำไปเป็นหัวข้อย่อยในการค้นคว้าศึกษาเฉพาะกรณีได้อีกโดยวิธีการวิเคราะห์อย่างเจาะลึก แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาเบื้องต้นนั้นจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าหาลักษณะของรูปแบบอาคารโดยการสำรวจ วัดขนาดอาคารที่จะค้นคว้านั้น ด้วยการเขียนร่างภาพ ถ่ายภาพเป็นข้อมูลเบื้องต้น ตามหลักการการศึกษาของสถาปัตยกรรม จะต้องนำข้อมูลมาเขียนแบบละเอียด คือแปลน รูปตัด รูปด้าน รูปไอโซเมตริก (Isometric) หรือทัศนียภาพ เพื่อศึกษาปริมาตรผิว (Surface) ตลอดถึงความสัมพันธ์ของเนื้อที่ภายในอาคาร เพราะทัศนียภาพและภาพ Isometric นั้นเป็นภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ผิวและเนื้อที่ว่าง (Space) ที่ห่างได้กระจ่างชัด เพราะแสดงภาพเป็น 3 มิติ ซึ่งถือว่าเป็นการนำเสนอข้อมูลที่สำรวจมานั้นมาจัดวางเข้าระบบทางวิธีการของสถาปัตยกรรม เพื่อจะใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์เนื้อหา และประเด็นที่ต้องการศึกษาในแง่มุมที่ต้องการศึกษาได้อย่างสะดวกแบบอาคารที่เขียนขึ้นมาทำให้เราทราบชัดในเบื้องต้น คือรูปลักษณะของอาคารที่เราต้องการนั้นเองเพื่อจะใช้สำหรับการตีความจากการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์เบื้องต้น คือการวิเคราะห์หาเนื้อที่ใช้สอยโดยวิเคราะห์หาขนาดของพื้นที่ใช้สอยแต่ละประเภทของอาคาร วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อที่ใช้สอย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในเนื้อที่ใช้สอยตามมิติของเวลาและฤดูกาล และความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับพื้นที่ใช้สอยตลอดถึงพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอันเป็นผลมาจากคติความเชื่อ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์หรือมีผลต่อกิจกรรมต่าง ๆ อันเกิดขึ้นภายในอาคาร หลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นต้องอาศัยจากการสังเกต (Observation) สัมภาษณ์ และจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับคติความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์จากระบบโครงสร้าง ธรรมชาติของวัสดุก่อสร้างที่กำหนด วิธีการก่อสร้าง ระบบการระบายอากาศภายในอาคารการจัดสร้างระบบการระบายอากาศภายในอาคารการจัดวางพื้นที่ใช้สอย กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ภูมิอากาศและทิศทางของแดดลม วิธีการแก้ปัญหาจากผลกระทบของธรรมชาติ การเลี้ยงแสงแดดการเปิดรับแสงแดด การเปิดรับลม วิธีเลี้ยงและป้องกันการสาดของแผนวิธีการป้องกันลมพายุ

เมื่อวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ แล้วเริ่มประเมินค่าของอาคารโดยสรุปค่าเป็น 3 หัวข้อ คือคุณค่าของการแก้ปัญหาเรื่องประโยชน์ใช้สอย คุณค่าการก่อสร้างและการใช้วัสดุ ระบบวิธีของโครงสร้างที่ทำให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง ประการสุดท้ายคือการประเมินคุณค่าทางความงาม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของระนาบกับพื้นที่ สัดส่วนของรูปทรง จังหวะของการเจาะช่องที่สัมพันธ์กับผนังทับ คุณค่ารูปทรงที่เป็นมวล (Mass) ระเบียบของการตกแต่งระนาบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของเส้นสายรูปทรงในตัวอาคาร วิธีการเก็บรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ ของอาคาร (Finished)

ความสัมพันธ์ของพื้นที่ผิววัสดุที่ใช้กับอาคาร ผลของแสงเงาที่มีต่อรูปทรงของอาคาร การเลื่อนไหลของที่ว่าง (Flowing of Space) ภายในอาคารการจัดองค์ประกอบของรูปด้านวิธีการจัดองค์ประกอบของมวลที่เป็นรูปทรง (Mass) ความงามขององค์ประกอบพื้นที่ (Composition of Plan) ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างภายในอาคารกับที่ว่างภายนอกวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคาร กับสภาพแวดล้อมในเชิงองค์ประกอบทางความงาม ศึกษาส่วนอาคารตกแต่งให้มีคุณค่า (Architectural Decoration)

การประเมินคุณค่าทางความงามอันเป็นประเด็นสุดท้ายนี้เป็นการวิเคราะห์ทางการจัดระเบียบขององค์ประกอบ แม้บางครั้งการจัดองค์ประกอบทางความงามของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไม่ปรากฏชัด แต่ขอให้ถือว่าเป็นการศึกษาเพื่อจะทำความเข้าใจ ในหลักขององค์ประกอบของชาวบ้านที่มีสำนึก และประสบการณ์อีกมิติหนึ่งที่ผู้ศึกษาจะพบ และเป็นการสร้างสำนึกที่จะเข้าถึงความงามระดับชาวบ้านที่มีศักยภาพสุนทรียรสต่างไปจากผู้ศึกษาค้นคว้าเอง และทำให้เราทราบว่าความงามในระดับชาวบ้านนั้นเป็นอย่างไร มีการจัดองค์ประกอบเช่นไร นักวิชาการศึกษาศิลปะมักลงความเห็นเป็นผลสรุปว่างานแบบพื้นถิ่นหรือพื้นบ้านนั้นเป็นงานที่ออกแบบเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอย และการใช้งานในชีวิตประจำวันของชาวบ้านความงามนั้นมีใช้เป้าหมาย หากแต่ความงามนั้นเป็นผลผลิตขั้นตอนสุดท้าย (The End Production) ของงานออกแบบเป็นความงามที่ตรงไปตรงมาไม่เสแสร้ง (Sincerely Conceived) เพราะเป็นงานที่ออกแบบให้เคารพต่อประโยชน์ใช้สอย และวัสดุก่อสร้าง อันพ้องกับความเห็นเกี่ยวกับความงามของลัทธิประโยชน์ใช้สอย (Functionalism) ที่เสนอว่าความตรงไปตรงมาของการจัดระเบียบโครงสร้างการเคารพและเชื่อตรงต่อวิธีการก่อสร้าง ตลอดถึงความงามที่มีอยู่ในวัสดุก่อสร้างเองนั้น เป็นคุณลักษณะทางสุนทรียภาพของการออกแบบอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างจะรับรู้ได้ยาก เพราะเป็นความรู้สึกที่เป็นนามธรรม (Abstract Sense) (วิวัฒน์ เตมียพันธ์. 2554) ดังภาพที่ 2.3 ความงามของเรือนพื้นถิ่นบ้านสวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสร้างด้วยช่างในชุมชน ใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่น ด้วยเทคนิควิธีการก่อสร้างการเข้าไม้ไม่ใช้ตะปู ตัวเรือนมีประโยชน์ใช้สอยที่ตรงไปตรงมา รูปแบบของเรือนสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อม กล่าวคือ เป็นเรือนใต้ถุนสูง ซึ่งในช่วงเวลากลางวันที่บนเรือนมีอากาศร้อน เจ้าของเรือนสามารถใช้ประโยชน์จากใต้ถุนให้เป็นพื้นที่พักผ่อน นั่งเล่น ทำงาน ทอดผ้า จักสาน หรือการเลี้ยงหนอนไหม ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.3 ความงามของเรือนพื้นถิ่นบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

ในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2530 : 125-126) ได้ระบุวิธีการศึกษาแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ศึกษาค้นคว้าหาลักษณะของรูปแบบอาคารโดยการสำรวจ วัดขนาดอาคารที่จะค้นคว้านั้นด้วยการเขียนร่างภาพ ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้น ตามหลักการศึกษาศาปัตยกรรม

2) นำข้อมูลมาเขียนแบบละเอียด คือแปลน รูปตัด รูปด้าน รูปไอโซเมตริก หรือทัศนียภาพเพื่อศึกษาปริมาตรของรูปทรง ปริมาตรของเนื้อที่ (Space) ความสัมพันธ์ของปริมาตรของพื้นผิว (Surface) ตลอดถึงความสัมพันธ์ของเนื้อที่ภายในอาคาร

3) นำแบบอาคารมาทำการวิเคราะห์

3.1) วิเคราะห์หาเนื้อที่ใช้สอยโดยวิเคราะห์หาขนาดของพื้นที่ ขนาดของเนื้อที่โดยปริมาตรของเนื้อที่ใช้สอยแต่ละประเภทของอาคาร

3.2) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อที่ใช้สอย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในเนื้อที่ใช้สอย ตามมิติของเวลาและฤดูกาล และความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับพื้นที่ใช้สอยตลอดถึงพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอันเป็นผลมาจากคติความเชื่อ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์ หรือมีผลต่อกิจกรรมต่าง ๆ อันเกิดขึ้นภายในอาคาร หลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้องอาศัยจากการสังเกต สัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวกับคติความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ

3.3) วิเคราะห์ระบบโครงสร้าง ธรรมชาติของวัสดุก่อสร้างที่กำหนดวิธีการก่อสร้าง ระบบการระบายอากาศภายในอาคาร การจัดวางพื้นที่ใช้สอยกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศและทิศทางของแดดลม วิธีการแก้ปัญหาจากผลกระทบของธรรมชาติ การเลี้ยงแสงแดด การเปิดรับแสงแดด การเปิดรับลม วิธีเลี้ยงและป้องกันการสาดของฝน วิธีการป้องกันลมพายุ

4) ประเมินคุณค่าของอาคาร

4.1) คุณค่าของการแก้ปัญหาเรื่องประโยชน์ใช้สอย

4.2) คุณค่าของการก่อสร้างและการใช้วัสดุ ระบบวิธีการของโครงสร้างที่ทำให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง

4.3) คุณค่าทางความงาม ได้แก่

- ความสัมพันธ์ของระนาบกับพื้นที่
- สัดส่วนของรูปทรง
- จังหวะของการเจาะช่องเปิดที่สัมพันธ์กับผนังทึบ
- คุณค่าของรูปทรงที่เป็นมวล (Mass)
- ระเบียบวิธีของการตกแต่งระนาบต่าง ๆ
- ความสัมพันธ์ของเส้นสายรูปทรงในตัวอาคาร
- วิธีการเก็บรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ ของอาคาร (Finished)
- ความสัมพันธ์ของพื้นผิววัสดุที่ใช้กับอาคาร
- ผลของแสงเงาที่มีต่อรูปทรงของอาคาร
- การเคลื่อนไหวของที่ว่าง (Flowing of Space) ภายในอาคาร
- การจัดองค์ประกอบของรูปด้าน
- วิธีการจัดองค์ประกอบของมวลที่เป็นรูปทรง
- ความงามขององค์ประกอบของพื้นที่ (Composition of Plan)
- ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างภายในอาคารกับที่ว่างภายนอก
- วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับสภาพแวดล้อมในเชิง

องค์ประกอบทางความงาม

- ศึกษาส่วนตกแต่งอาคารให้มีคุณค่า (Architectural Decoration)

นอกจากนี้ ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10) ได้เสนอประเด็นในการสำรวจและเก็บข้อมูล การอนุรักษ์ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม ใน 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านประวัติศาสตร์ จะศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิธีการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิ

2) ด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรม จะศึกษาพัฒนาการของอาคาร ด้านสภาพ รูปแบบวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง อายุ และกิจกรรมภายในอาคาร วิธีการเก็บข้อมูลใช้การถ่ายภาพ การวาดภาพ การรังวัดอาคาร การเขียนแบบ ทางสถาปัตยกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิ

3) ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน จะศึกษาถึงการสัญจรและการเข้าถึง ระบบสาธารณูปโภค และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป วิธีการเก็บข้อมูลใช้ การสังเกต การสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิ

4) ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม จะศึกษาสภาพของครัวเรือน รายได้ รายจ่าย และความสัมพันธ์ภายในชุมชน วิธีการเก็บข้อมูลใช้การ สังเกต และการสัมภาษณ์

5) ด้านความคิดเห็นด้านการพักอาศัย และการอนุรักษ์ชุมชน จะศึกษาถึงความเห็นในด้านความพอเพียงของที่พักอาศัย ความพึงพอใจในการพักอาศัย และความสนใจในการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่า วิธีการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์

6) ด้านนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาของเจ้าของอาคารและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะศึกษานโยบายทางด้านกายภาพ นโยบายการบริหาร จัดการ และนโยบายทางด้านการเมือง วิธีการเก็บข้อมูลใช้เอกสาร การสัมภาษณ์เจ้าของอาคาร ผู้จัดทำนโยบายการพัฒนา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารข้างต้นสามารถประเด็นในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาจากนักวิชาการแต่ละคนได้ ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ประเด็นในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพ

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
<p>1.การตั้งถิ่นฐานของชุมชน</p> <p>1.1 ประวัติชุมชน</p> <p>1.2 ภูมิศาสตร์-เศรษฐกิจ</p> <p>-ภูมิประเทศ</p> <p>-ภูมิอากาศ</p> <p>-อาชีพ</p> <p>1.3 ระดับชุมชน</p> <p>-หน่วยการตั้งถิ่นฐาน</p> <p>-หมู่บ้าน</p> <p>-ชุมชนตลาด ฯลฯ</p>	<p>1) ประวัติศาสตร์</p> <p>การตั้งถิ่นฐาน</p>	<p>-</p>	<p>1) ด้าน</p> <p>ประวัติศาสตร์</p>
<p>2.3 ความหมายของรูปแบบและแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>-สัญลักษณ์และความหมายของรูปแบบ</p> <p>-สัญลักษณ์และความหมายขององค์ประกอบ</p> <p>-ความเข้าใจและการใช้เนื้อที่ว่างของหน่วยครัวเรือนและชุมชน</p> <p>3.รูปแบบและคุณค่าทางสถาปัตยกรรม</p> <p>3.1 ประเภทของเรือนและองค์ประกอบ</p> <p>3.2 การออกแบบ</p> <p>-แบบแผนตามแบบประเพณี</p> <p>-การสนองอารมณ์ และการยึดถือรูปสัญลักษณ์</p>	<p>7) สถาปัตยกรรมและการก่อสร้าง</p>	<p>1) ศึกษาค้นคว้าหาลักษณะของรูปแบบอาคารโดยการสำรวจ วัดขนาดอาคารที่จะค้นคว้านั้นด้วยการเขียนร่างภาพ ถ่ายภาพ</p> <p>2) นำข้อมูลมาเขียนแบบละเอียด คือแปลน รูปตัด รูปด้าน รูปไอโซเมตริก หรือทัศนียภาพเพื่อศึกษาปริมาตรของรูปทรง ปริมาตรของเนื้อที่ (Space) ความสัมพันธ์ของปริมาตรของพื้นผิว (Surface) ตลอดถึงความสัมพันธ์ของเนื้อที่ภายในอาคาร</p>	<p>2) ด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรม</p>

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
-การจัดแผนผังตามความ จำเป็นด้านกายภาพ 3.3 การก่อสร้าง -องค์กรและประเพณีทางการ ช่างเครื่องมือ และประเภท ของวัสดุก่อสร้าง -แบบโครงสร้าง กระบวนการ และเทคนิคการก่อสร้าง			
2.2 การสร้างสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ -การตั้งศาลและศาสนสถาน -การจัดสภาพแวดล้อมตาม องค์ประกอบครัวเรือน -แบบโครงสร้างผังชุมชนและ การเจริญเติบโต	2) ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม 3) การวางผังชุมชน และนิเวศวิทยาของ พื้นที่ 4) ภูมิอากาศวิทยา	-	3) ด้าน สภาพแวดล้อมของ ชุมชน
2.กระบวนการสร้างรูปทาง วัฒนธรรม -ปริมปราคติ -การอพยพ -สังคมชุมชน 2.1 คติความเชื่อ -คติและพิธีกรรมการตั้งถิ่น ฐาน -คติและพิธีกรรมการปลูก บ้านสร้างเรือน -คติการจัดและการใช้เนื้อที่	5) ศาสนาและความ เชื่อ 6) เศรษฐกิจชุมชน	-	4) ด้านสภาพ เศรษฐกิจและสังคม

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
-	-	-	5) ด้านความคิดเห็นด้านการพักอาศัย และการอนุรักษ์ชุมชน
-	-	-	6) ด้านนโยบาย การอนุรักษ์และพัฒนาของเจ้าของอาคาร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
-	-	<p>3) นำแบบอาคารมาทำการวิเคราะห์</p> <p>3.1) วิเคราะห์หาเนื้อที่ใช้สอยโดยวิเคราะห์หาขนาดของพื้นที่ ขนาดของเนื้อที่ โดยปริมาตรของเนื้อที่ใช้สอยแต่ละประเภทของอาคาร</p> <p>3.2) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อที่ใช้สอย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในเนื้อที่ใช้สอยตามมิติของเวลา และฤดูกาล และ</p> <p>ความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับพื้นที่ใช้สอยตลอดถึงพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอันเป็นผลมาจากคติ</p>	-

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
-	-	<p>ความเชื่อ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์หรือมีผลต่อกิจกรรมต่างๆ อันเกิดขึ้นภายในอาคาร</p> <p>3.3) วิเคราะห์ระบบโครงสร้าง ธรรมชาติของวัสดุก่อสร้างที่กำหนดวิธีการก่อสร้าง ระบบการระบายอากาศภายในอาคาร การจัดวางพื้นที่ใช้สอยกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศและทิศทางของแดดลม วิธีการแก้ปัญหาจากผลกระทบของธรรมชาติ การเลี้ยงแสงแดด การเปิดรับแสงแดด การเปิดรับลม วิธีเลี้ยงและป้องกันการสาดของฝน วิธีการป้องกันลมพายุ</p>	-
-	-	<p>4) ประเมินคุณค่าของอาคาร</p> <p>4.1) คุณค่าของการแก้ปัญหาเรื่องประโยชน์ใช้สอย</p> <p>4.2) คุณค่าของการก่อสร้างและการใช้วัสดุ ระบบวิธีการของโครงสร้างที่ทำให้</p>	-

		เกิดความมั่นคงแข็งแรง 4.3) คุณค่าทางความงาม	
--	--	--	--

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
		<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์ของระนาบกับพื้นที่ - สัดส่วนของรูปทรง - จังหวะของการเจาะช่องเปิดที่สัมพันธ์กับผนังทึบ - คุณค่าของรูปทรงที่เป็นมวล (Mass) - ระเบียบวิธีของการตกแต่งระนาบต่าง ๆ - ความสัมพันธ์ของเส้นสายรูปทรงในตัวอาคาร - วิธีการเก็บรายละเอียดของส่วนต่างๆของอาคาร (Finished) - ความสัมพันธ์ของพื้นผิววัสดุที่ใช้กับอาคาร - ผลของแสงเงาที่มีต่อรูปทรงของอาคาร - การเคลื่อนไหวของที่ว่าง (Flowing of Space) ภายในอาคาร - การจัดองค์ประกอบของรูปด้าน - วิธีการจัดองค์ประกอบของมวลที่เป็นรูปทรง 	

		- ความงามขององค์ประกอบ ของพื้นที่ (Composition of	
--	--	--	--

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2528 : 45-47)	อรศิริ ปาณินท์ (2543 : 3)	วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ (2530 : 125-126)	ปริญญา ชูแก้ว (2556 : 10)
		Plan) - ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่าง ภายในอาคารกับที่ว่าง ภายนอก - วิธีการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างอาคารกับ สภาพแวดล้อมในเชิง องค์ประกอบทางความงาม - ศึกษาส่วนตกแต่งอาคารให้ มีคุณค่า (Architectural Decoration)	

หากพิจารณาประเด็นการสำรวจของนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ศิริวัฒน์ สาระเขตต์ และคณะ (2558) ทำการสำรวจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จังหวัดหนองคาย และนครหลวง เวียงจันทน์ มีประเด็นประกอบการสำรวจกายภาพของอาคาร เพื่อประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 1) ชื่ออาคาร
- 2) สภาพอาคาร
- 3) ที่ตั้ง
- 4) ความโดดเด่นในฐานะแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย
- 5) สภาพอาคาร
- 6) ผู้ครอบครอง
- 7) ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น มาก ปานกลาง น้อย

8) รูปแบบการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว อาคาร กลุ่มอาคารในพื้นที่เดียวกัน กลุ่มอาคารในหลายพื้นที่

9) ข้อเสนอในการปรับปรุง แบ่งเป็นคงสภาพ คงการใช้งาน เปลี่ยนสภาพการใช้งาน

10) รูปแบบอาคาร แบ่งเป็นแบบตะวันตก แบบประยุกต์ มีส่วนประกอบของอิทธิพลตะวันตก

11) ปีที่ก่อสร้าง

12) ผู้ออกแบบ

13) ประเภทอาคาร แบ่งเป็นอาคารแถว ศาสนาคาร อาคารราชการ

14) การใช้ประโยชน์ในอดีต การใช้สอยในปัจจุบัน

15) สถานภาพของอาคาร แบ่งเป็นโบราณสถาน อาคารอนุรักษ์ อาคารทั่วไป

16) รูปแบบทางสถาปัตยกรรม เทคนิคก่อสร้าง โครงสร้างวัสดุ ส่วนประดับตกแต่ง

17) ความเสี่ยงที่จะถูกรื้อถอน แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย

ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ (2558) ทำการสำรวจสถาปัตยกรรมพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จังหวัดเชียงราย และเมืองเชียงของ เชียงแสน มีประเด็นประกอบการสำรวจกายภาพของอาคาร เพื่อประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) ชื่ออาคาร

2) ผู้ครอบครอง

3) ปีที่ก่อสร้าง

4) สภาพอาคาร

5) ความเป็นไปได้ในการใช้อาคาร แบ่งเป็น อาคารที่มีการใช้งาน อาคารที่ไม่มีการใช้

งาน

6) ที่ตั้งอยู่ในเมืองท่องเที่ยว

7) เรื่องเล่าทางวัฒนธรรม

8) การเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวเดิม แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย

9) ความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรม แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย

10) รูปแบบของสถาปัตยกรรม

11) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย

12) ภูมิทัศน์โดยรอบสถาปัตยกรรม

นพดล ตั้งสกุลและคณะ (2558) ทำการสำรวจสถาปัตยกรรมพื้นที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จังหวัดนครพนม มีประเด็นประกอบการสำรวจกายภาพของอาคาร ได้แก่

1) ชื่ออาคาร

- 2) ผู้ครอบครอง
 - 3) ปีที่ก่อสร้าง
 - 4) การใช้งาน แบ่งเป็น ยังใช้งาน ร้าง
 - 5) สภาพอาคาร แบ่งเป็นทรุดโทรมมาก ต้องซ่อมแซม ดี ได้รับการอนุรักษ์
 - 6) สถานภาพ แบ่งเป็นโบราณสถาน อาคารอนุรักษ์ อาคารทั่วไป
 - 7) รูปแบบ แบ่งเป็นแบบตะวันตก ใช้อาคารประกอบตะวันตก ประยุกต์ตะวันตก
 - 8) ศักยภาพของสถาปัตยกรรมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็นมาก ปานกลาง น้อย
 - 9) รูปแบบการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็นอาคาร กลุ่มอาคารในพื้นที่เดียวกัน กลุ่มอาคารในหลายพื้นที่
 - 10) ความน่าสนใจในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็นลักษณะ/องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรม ชุมชน ประวัติการครอบครอง
 - 11) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แบ่งเป็น คงสภาพการใช้งาน คงสภาพรวมกับการเปลี่ยนการใช้งาน เปลี่ยนสภาพรวมกับเปลี่ยนการใช้งาน
- นอกจากนี้ สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2560) จัดโครงการเสนอชื่ออาคาร ชุมชน ให้เข้ารับคัดเลือกเพื่อเข้ารับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณา ดังนี้
- 1) ชื่อของแหล่ง (Name of Property)
 - 2) ที่ตั้ง (Location)
 - 3) ผู้ครอบครอง/ตำแหน่ง/หมายเลขโทรศัพท์/อีเมล/ สถานที่ติดต่อ (Name of Owner/position/telephone number/e-mail/postal address)
 - 4) ปีที่สร้าง (Year of Construction)
 - 5) สถาปนิกผู้ออกแบบ (Architecture or Designer)
 - 6) สถาปนิกผู้ออกแบบอนุรักษ์/ปรับปรุง (Conservation Architecture or Designer)
 - 7) การใช้อยู่ในอดีต (Historic Functions)
 - 8) การใช้อยู่ปัจจุบัน (Current Functions)
 - 9) การอธิบายประวัติศาสตร์ (Narrative Description of Historical Background)
 - 9.1) ความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญ
 - 9.2) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพอาคาร หรือพื้นที่ชุมชนในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

10) การอธิบายลักษณะทางสถาปัตยกรรม (Narrative Description of Architectural Characteristics)

10.1) จำนวนอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่ ชุมชน (กรณีชุมชน)

10.2) รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและลักษณะทางสถาปัตยกรรม ของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่ชุมชน

10.3) โครงสร้างของอาคารของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่ชุมชน (กรณีอาคาร) หรือโครงสร้างของอาคารของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่ชุมชน (กรณีชุมชน)

10.4) สภาพปัจจุบันของอาคารของอาคาร (กรณีอาคาร) หรือสภาพปัจจุบันของอาคารของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่ชุมชน (กรณีชุมชน)

11) การระบุคุณค่าความสำคัญ (Identification of Cultural Significance)

11.1) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ (Historic Value)

11.2) คุณค่าทางศิลปกรรม (Artistic Value)

11.3) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Value)

11.4) คุณค่าทางด้านวิชาการ (Scientific Value)

11.5) คุณค่าทางด้านสังคม (Social Value)

12) การอธิบายสภาพสังคมเศรษฐกิจ (Narrative Description of Socioeconomic Conditions)

12.1) ลักษณะประชากรของผู้อาศัยภายในชุมชน

12.2) การรวมกลุ่มของผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน

13) การอธิบายการวางแผนการอนุรักษ์ (Narrative Description of Conservation planning)

13.1) กรณีอาคาร ให้อธิบายความ ดังนี้

1) การบันทึกข้อมูลประวัติศาสตร์โบราณคดีสถาปัตยกรรม การประเมินความแท้และบูรณภาพ

2) เทคนิคและวิธีการอนุรักษ์

3) การดำเนินการอนุรักษ์

13.2) กรณีชุมชน: การบันทึกข้อมูลประวัติศาสตร์โบราณคดีสถาปัตยกรรม และสภาพสังคมเศรษฐกิจ ให้อธิบายความ ดังนี้

1) การประเมิน ความแท้และบูรณภาพ

- 2) เทคนิคและวิธีการอนุรักษ์
- 3) การรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ชุมชน
- 4) การบริหารจัดการ

14) แผนที่และภาพถ่ายของอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และ พื้นที่โดยรอบของชุมชน (Map and Photographs)

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจะพบว่ามีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในลักษณะการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อสำรวจอาคารโดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว และ การศึกษาเชิงคุณภาพที่ทำการศึกษาเฉพาะอาคาร โดยมีการรังวัดขนาดอาคารอย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์ห้วงค์ความรู้ในประเด็นที่สนใจ ซึ่งการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ยังขยายการศึกษารวมถึงข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ด้านนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาของเจ้าของอาคารและหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาแบ่งประเด็นการศึกษาได้ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ประเด็นในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเชิงปริมาณ

ประเด็นในการศึกษา	ศิริวัฒน์ สาระเขตต์ และคณะ	ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ	นพดล ตั้งสกุล และคณะ	สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ชื่ออาคาร	✓	✓	✓	✓
สภาพอาคาร	-อาคารร้าง -อาคารมีการใช้งาน	ความเป็นไปได้ในการใช้อาคารแบ่งเป็น -อาคารที่มีการใช้งาน -อาคารที่ไม่มีการใช้งาน	การใช้งานแบ่งเป็น -ยังใช้งาน -ร้าง	สภาพปัจจุบันของอาคาร
สภาพอาคาร	-	ความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรม	สภาพอาคารแบ่งเป็น -ทรุดโทรมมาก -ต้องซ่อมแซม -ดี ได้รับการอนุรักษ์	-

ที่ตั้ง	หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด	ที่ตั้งอยู่ในเมือง ท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกับ	หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด	หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด
---------	--------------------------------	---	--------------------------------	--------------------------------

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประเด็นใน การศึกษา	ศิริวัฒน์ สาระ เขตต์ และคณะ	ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ	นพดล ตั้งสกุล และคณะ	สมาคมสถาปนิก สยาม ในพระบรม ราชูปถัมภ์
		เส้นทางการ ท่องเที่ยวเดิม		
ผู้ ครอบครอง	✓	✓	✓	✓
ปีที่ก่อสร้าง	✓	✓	✓	✓
ประเภท อาคาร	-อาคารแถว -ศาลาสนาคาร -อาคาร ราชการ	-	-	-
การใช้ ประโยชน์ใน อดีต	✓	-	-	✓
การใช้สอย ในปัจจุบัน	✓	-	-	✓
ประวัติ ความ เป็นมา	-	เรื่องเล่าทาง วัฒนธรรม	-	-ความเป็นมาที่ เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์หรือ บุคคลสำคัญ -การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพ อาคาร หรือพื้นที่ ชุมชน ในช่วง ระยะเวลาที่ผ่านมา
สถานภาพ	-โบราณสถาน	-	-โบราณสถาน	-

ของอาคาร ทั่วไป	-อาคาร อนุรักษ์ -อาคารทั่วไป		-อาคารอนุรักษ์ -อาคารทั่วไป	
--------------------	------------------------------------	--	--------------------------------	--

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประเด็นใน การศึกษา	ศิริวัฒน์ สาระ เขตต์ และคณะ	ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ	นพดล ตั้งสกุล และคณะ	สมาคมสถาปนิก สยาม ในพระบรม ราชูปถัมภ์
ผู้ออกแบบ	ชื้อ สกุล ผู้ออกแบบ	-	-	✓
รูปแบบทาง สถาปัตยกรรม	-	-	-แบบตะวันตก -ใช้องค์ประกอบ ตะวันตก -ประยุกต์ ตะวันตก	-รูปแบบทาง สถาปัตยกรรม -จำนวนชั้น -ขนาดของอาคาร -การแบ่งพื้นที่ห้อง ต่างๆ ภายใน อาคาร
เทคนิค ก่อสร้าง โครงสร้าง วัสดุ	✓	-	-	-โครงสร้างของ อาคาร
ส่วนประดับ ตกแต่ง	✓	-	-	-
เครื่องเรือน	-	-	-	-
การอธิบาย สภาพสังคม เศรษฐกิจ	-	-	-	-ลักษณะประชากร ผู้อาศัยภายใน ชุมชน -การรวมกลุ่มของผู้ อยู่อาศัยภายใน ชุมชน -ลักษณะ กิจกรรม ทางเศรษฐกิจของผู้

				อยู่อาศัยภายใน ชุมชน
--	--	--	--	-------------------------

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประเด็นใน การศึกษา	ศิริวัฒน์ สาระ เขตต์ และคณะ	ตุลชัย ป่อทรัพย์ และคณะ	นพดล ตั้งสกุล และคณะ	สมาคมสถาปนิก สยาม ในพระบรม ราชูปถัมภ์
อธิบายการ วางแผนการ อนุรักษ์	-	-	-	-การบันทึกข้อมูล ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม และ สภาพสังคม เศรษฐกิจ -การประเมิน ความ แท้และ บูรณภาพ -เทคนิคและวิธีการ อนุรักษ์ -การ รวมกลุ่มของผู้ที่ สนใจอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์ ชุมชน -การบริหารจัดการ
การประเมิน				
ลักษณะ อาคาร	-	-	-	-
ความเสี่ยงที่ จะถูกรื้อ ถอน	-มาก -ปานกลาง -น้อย	-	-	-
รูปแบบการ พัฒนาเป็น แหล่ง	-อาคาร -กลุ่มอาคาร ในพื้นที่	-	-อาคาร -กลุ่มอาคารใน พื้นที่เดียวกัน	-

ท่องเที่ยว	เดียวกัน -กลุ่มอาคาร ในหลายพื้นที่		-กลุ่มอาคารใน หลายพื้นที่	
------------	--	--	------------------------------	--

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประเด็นใน การศึกษา	ศิริวัฒน์ สาระเขตต์ และคณะ	ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ	นพดล ตั้งสกุล และคณะ	สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ความโดดเด่น ในฐานะแหล่ง ท่องเที่ยว /ความ น่าสนใจใน การพัฒนา เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว	-	-	-ลักษณะ/ องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรม- สถาปัตยกรรม ชุมชน -ประวัติการ ครอบครอง	-
คุณค่าของ สถาปัตยกรรม	-	-คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์	-	-คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ -คุณค่าทางศิลปกรรม -คุณค่าทาง สถาปัตยกรรม -คุณค่าทางวิชาการ -คุณค่าทางสังคม
ศักยภาพใน การพัฒนา เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว	-มาก -ปานกลาง -น้อย	ภูมิทัศน์โดยรอบ สถาปัตยกรรม	-มาก -ปานกลาง -น้อย	-
ข้อเสนอใน การปรับปรุง	-คงสภาพ -คงการใช้ งาน -เปลี่ยน สภาพการ	-	-คงสภาพการใช้ งาน -คงสภาพ รวมกับเปลี่ยน การใช้งาน -เปลี่ยนสภาพ	-

	ใช้งาน		รวมกับเปลี่ยน การใช้งาน	
--	--------	--	----------------------------	--

จากตารางที่ 2.4 สามารถกำหนดประเด็นการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้าง ได้แก่ ชื่ออาคาร สภาพอาคาร ที่ตั้ง ผู้ครอบครอง ปีที่ก่อสร้าง ประเภทอาคาร การใช้ประโยชน์ในอดีต การใช้สอยในปัจจุบัน มีประวัติความเป็นมา สถานภาพของอาคาร รูปแบบทางสถาปัตยกรรม เทคนิคก่อสร้าง โครงสร้างวัสดุ ส่วนประดับตกแต่ง การประเมินลักษณะอาคาร และส่วนประเด็นคุณค่าของสถาปัตยกรรม แต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ความโดดเด่นในฐานะแหล่งท่องเที่ยวหรือความน่าสนใจในการพัฒนา ถือเป็นศึกษาโดยมีมุ่งหมายเฉพาะด้าน

สรุป

สถาปัตยกรรมจึงเป็นผลผลิตสุดท้ายทางกระบวนการทางวัฒนธรรม ไม่ควรพิจารณางานสถาปัตยกรรมในแง่รูปกายภาพที่เป็นผลผลิตสุดท้ายแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องศึกษาถึงกระบวนการก่อรูปตั้งแต่ต้นลงมาจนถึงรูปแบบสุดท้ายที่ปรากฏขึ้น ในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแนวกว้างจำเป็นต้องศึกษาบริบทแวดล้อมสถาปัตยกรรมทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อเพื่อให้เข้าใจมูลเหตุของการก่อรูปทางสถาปัตยกรรม ประกอบการศึกษาการวางผังของชุมชน รายละเอียดของส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมทั้งจากวัสดุและวิธีการก่อสร้างโดยการแยกตามส่วนประกอบอาคาร ลักษณะของรูปแบบอาคารโดยการสำรวจ จากนั้นทำการศึกษาในแนวลึกต่อไปด้วยการนำข้อมูลจากการศึกษาแนวกว้างมาวิเคราะห์หาเนื้อที่ใช้สอย วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อที่ใช้สอย วิเคราะห์ระบบโครงสร้าง ธรรมชาติของวัสดุก่อสร้างที่กำหนดวิธีการก่อสร้าง ระบบการระบายอากาศภายในอาคาร การจัดวางพื้นที่ใช้สอยกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศและทิศทางของแดดลม วิธีการแก้ปัญหาจากผลกระทบของธรรมชาติ รวมถึงการประเมินคุณค่าของอาคาร

คำถามท้ายบท

1. การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกิดประโยชน์ในด้านใด

2. วิธีการที่ใช้ในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีกี่วิธี อะไรบ้าง
3. เหตุใดต้องศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของคนชาติพันธุ์ในชุมชนนั้น ๆ ประกอบการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
 4. บริบทของชุมชนด้านใดที่จำเป็นต้องศึกษาหรือให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับรูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
 5. การรังวัดขนาดของอาคาร จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือใด
 6. การสำรวจรายละเอียดของส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมทั้งจากวัสดุและวิธีการก่อสร้าง ผู้สำรวจจำเป็นต้องอาศัยการสังเกตแบบทางสถาปัตยกรรมใดประกอบการสำรวจ
 7. การศึกษางานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชน หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทเดียวกันกับที่ต้องการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของเราอย่างไร
 8. ประเด็นการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ประกอบการสำรวจรังวัดมิติของอาคาร ควร มีประเด็นใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- นพดล ตั้งสกุล และคณะ. (2558). “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จ.นครพนม”. สัมมนาวิชาการ เรื่อง “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ครั้งที่ 4. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ตุลชัย บ่อทรัพย์ และคณะ. (2558). “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จ.เชียงราย-เชียงใหม่ เชียงแสน”. สัมมนาวิชาการ เรื่อง “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ครั้งที่ 4. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ปริญญญา ชูแก้ว. (2556). การอนุรักษ์ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของไทย: ประสบการณ์จากการทำงานภาคสนาม. กรุงเทพฯ : เบสท์ พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์.
- วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์. (2530). “แนวทางการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น”. สถาปัตยกรรมอีสาน. เอกสารประกอบการสัมมนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมอีสาน. ขอนแก่น : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์. หน้า 117-127.
- _____. (2544). “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น: ฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมกับการออกแบบปัจจุบันและความหมายของที่อยู่อาศัยตามโลกทัศน์ล้านนาโบราณ”. ความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 6-23.
- _____. (2554). แนวทางการศึกษาค้นคว้าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. [online]. ค้นจาก <http://kongrata.blogspot.com/2011/08/blog-post.html>. เมื่อ 27 กันยายน 2560.
- สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). อาคารอนุรักษ์ดีเด่น. [online]. ค้นจาก <http://asa.or.th>. เมื่อ 27 กันยายน 2560.
- ศิริวัฒน์ สาระเขตต์ และคณะ. (2558). “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก จ.หนองคาย -นครหลวงเวียงจันทน์”. สัมมนาวิชาการ เรื่อง “มรดกวัฒนธรรมสองฝั่งโขง : สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ครั้งที่ 4. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล. (2528). “แผนภาพ
ไทย”. วารสารหน้าจั่ว. 5(มกราคม:

ศึกษาศาปตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศ
หน้า 43-54.